

МЕТОДИКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ (ПЛЕНЕР) У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Піддубна О. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва
Житомирський державний університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, Україна
orcid.org/0000-0002-5937-0677
oksana-poddubnaja00@ukr.net*

Шостачук Т. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирський державний університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, Україна
orcid.org/0000-0002-4542-2835
tatianashmeliova1@gmail.com*

Куниця Г. В.

*викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирський державний університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, Україна
orcid.org/0009-0002-8440-5445
kunytsia-h@zu.edu.ua*

Ключові слова: навчальна практика, пленер, пейзажний живопис, колорит, композиція, повітряна перспектива, здобувачі вищої освіти, творчий потенціал, методика викладання образотворчого мистецтва.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

У статті розглянуто методику навчальної практики (пленер) у підготовці здобувачів вищої освіти з предметної спеціальності А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво) як важливий компонент формування фахових і предметних компетентностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поєднання теоретичної підготовки з практичною художньою діяльністю в умовах відкритого природного середовища, що відповідає сучасним вимогам мистецької освіти.

Обґрунтовано значення пленерної практики у розвитку колористичного бачення, просторового мислення, спостережливості, навичок композиційного аналізу та живописного узагальнення природного середовища. Наголошено, що робота з натури сприяє формуванню цілісного художнього мислення, здатності аналізувати стан природи та передавати його засобами живопису.

Проаналізовано основні етапи роботи здобувача вищої освіти над пейзажним етюдом, зокрема: спостереження натури, вибір мотиву й точки зору, формування композиційної структури, визначення загального тонального та колористичного вирішення, передавання світло-повітряного середовища, просторової глибини та стану природи. Особливу увагу приділено методиці роботи над колоритом, тональними співвідношеннями між небом і землею, теплими й холодними кольорами, а також ролі повітряної перспективи й кольорових рефлексів у пейзажному живописі.

Висвітлено дидактичні можливості виконання короткочасних і довгострокових етюдів у різних погодних умовах і порах року як ефективного засобу розвитку гнучкості художнього мислення та усвідомлення мінливості природних станів. Показано значення етюдів окремих елементів пейзажу (дерев, частин дерев, архітектурних споруд) у засвоєнні закономірностей форми, фактури та матеріальності об'єктів, а також у підготовці до створення складних пейзажних композицій. Зроблено висновок, що навчальна практика (плєнер) є ефективним педагогічним засобом інтеграції теоретичних знань і практичних умінь у підготовці здобувачів вищої освіти, сприяє формуванню професійних компетентностей і забезпечує готовність майбутніх фахівців до творчої та педагогічної діяльності в галузі образотворчого мистецтва.

METHODOLOGY OF EDUCATIONAL PRACTICE (PLEIN AIR) IN THE TRAINING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE INTEGRATED COURSE «ART»

Piddubna O. M.

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Head of the Department of Fine Arts and Design
Zhytomyr Ivan Franko State University
Velyka Berdychivska str., 40, Zhytomyr, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5937-0677
oksana-poddubnaja00@ukr.net*

Shostachuk T. V.

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Fine Arts and Design
Zhytomyr Ivan Franko State University
Velyka Berdychivska str., 40, Zhytomyr, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4542-2835
tatianashmeliova1@gmail.com*

Kunysia H. V.

*Lecturer at the Department of Fine Arts and Design
Zhytomyr Ivan Franko State University
Velyka Berdychivska str., 40, Zhytomyr, Ukraine
orcid.org/0009-0002-8440-5445
kunysia-h@zu.edu.ua*

Key words: *educational practice, plein air, landscape painting, color harmony, composition, aerial perspective, higher education students, creative potential, methodology of teaching fine arts.*

The article examines the methodology of educational practice (plein air) in the training of higher education students in the subject specialty A4.12 Secondary Education (Art. Fine Arts) as an important component in the formation of professional and subject-specific competencies of future fine arts teachers. The relevance of the study is determined by the need to integrate theoretical training with practical artistic activity in an open natural environment, which corresponds to contemporary requirements of art education.

The significance of plein-air practice in the development of coloristic vision, spatial thinking, observational skills, abilities of compositional analysis, and pictorial generalization of the natural environment is substantiated. It is emphasized that working from nature contributes to the formation of holistic artistic thinking, as well as the ability to analyze the state of nature and convey it through the means of painting.

The main stages of students' work on a landscape study are analyzed, including observation of nature, selection of the motif and viewpoint, formation of the compositional structure, determination of the overall tonal and coloristic solution, and the depiction of the light-and-air environment, spatial depth, and the state of nature. Particular attention is paid to the methodology of working on color harmony, tonal relationships between the sky and the ground, warm and cool colors, as well as the role of aerial perspective and color reflections in landscape painting.

The didactic potential of producing short-term and multi-session studies under various weather conditions and in different seasons is highlighted as an effective means of developing flexibility of artistic thinking and awareness of the variability of natural states. The importance of studies of individual landscape elements (trees, parts of trees, architectural structures) in mastering the laws of form, texture, and materiality of objects, as well as in preparing students to create complex landscape compositions, is demonstrated.

It is concluded that educational practice (plein air) is an effective pedagogical means of integrating theoretical knowledge and practical skills in the training of higher education students, contributes to the formation of professional competencies, and ensures the readiness of future specialists for creative and pedagogical activities in the field of fine arts.

Постановка проблеми. Сучасна система підготовки здобувачів вищої освіти з інтегрованого курсу «Мистецтво» потребує ефективного поєднання теоретичної мистецько-педагогічної підготовки з практичною художньою діяльністю. У цьому контексті навчальна практика (пленер) постає як ключова форма професійного становлення майбутніх фахівців, оскільки забезпечує безпосередній контакт із природним середовищем і створює умови для формування колористичного бачення, просторового мислення, композиційної культури та цілісного художнього мислення. Водночас у практиці закладів вищої освіти спостерігається фрагментарність методичних підходів до організації та змістового наповнення пленерної практики, що ускладнює системне формування фахових і предметних компетентностей здобувачів освіти. Недостатньо окресленими залишаються методичні засади роботи над пейзажним етюдом як провідним навчальним завданням, зокрема питання вибору мотиву й точки зору, формування колористичних і тональних співвідношень, передавання світло-повітряного середовища та просторової глибини. Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування цілісної методики навчальної практики (пленер), орієнтованої на інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь та спрямованої на розв'язання актуальних завдань сучасної мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика навчальної практики (пленер) у підготовці здобувачів вищої освіти розглядається в сучасному науковому дискурсі у двох взаємопов'язаних напрямках: це виклики мистецької освіти, методика роботи з природи та формування художньо-професійних компетентностей. Так, у статті О. Піддубної, О. Качерої, К. Герасименка, Т. Шостачук, Н. Бовсунівської

окреслено системні проблеми розвитку сучасної мистецької освіти (оновлення змісту, компетентнісні орієнтири, інноваційні підходи), що створює теоретичне підґрунтя для переосмислення ролі практичних форм навчання, зокрема пленеру, як засобу інтеграції теорії й художньої діяльності [5, с. 1157–1176]. У контексті розвитку творчого потенціалу особистості мистецька освіта аналізується також у праці Г. Куниці, О. Піддубної, А. Максимчука, де акцентовано на необхідності цілеспрямованого формування творчих здібностей і практичних умінь як умов професійного становлення майбутнього фахівця [2, с. 94–99]. Окремий блок досліджень присвячено живописній підготовці та її впливу на розвиток професійних якостей майбутніх учителів/митців. Зокрема, О. Піддубна у праці про роль живопису у розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва доводить значущість систематичної практики, опанування художніх засобів і поступового ускладнення завдань як чинників професійного зростання [4, с. 111–115]. Водночас Т. Петухова, І. Луценко, О. Піддубна розглядають еволюцію олійного й акрилового живопису в сучасному мистецтвознавчому контексті, що розширює методичне поле підготовки, пов'язуючи навчальну практику з актуальними тенденціями матеріалів і технік [3, с. 2657–2675].

Безпосередньо пленерна практика як засіб формування компетентностей майбутніх педагогів-художників обґрунтована в роботі О. Пунгіної та Л. Гусєвої, де пленер інтерпретується як навчальна форма, що поєднує спостереження, аналіз природи та художнє узагальнення, сприяючи розвитку професійної образотворчої компетентності [7, с. 185–191]. Методичні аспекти виконання пейзажу на пленері, зокрема структурування процесу роботи на послідовні стадії та роль роботи з природи в підготовці майбутніх учителів обра-

зотворчого мистецтва, розкрито у публікаціях О. Сиви [9, с. 124–127]. Сучасні дискусії доповнює дослідження Е. Красного щодо балансу між роботою на пленері та за фотографією, що актуалізує питання збереження безпосереднього художнього сприйняття природи при використанні допоміжних візуальних джерел у навчанні [1]. Поряд із науковими джерелами, популяризаторські матеріали також фіксують суспільний інтерес до пленеру як практики «живого» спостереження природи, що опосередковано підсилює актуальність методичного впорядкування цієї форми навчання [6].

Узагальнення зазначених праць дає підстави стверджувати, що, попри наявність досліджень із проблем мистецької освіти, живописної підготовки та окремих методичних рекомендацій щодо пленеру, недостатньо системно висвітлено питання цілісної методики навчальної практики (пленер) саме у підготовці здобувачів вищої освіти з інтегрованого курсу «Мистецтво»: від логіки добору мотиву й точки зору до формування колориту, тональних співвідношень і передавання світло-повітряного середовища як взаємопов'язаних компонентів професійних компетентностей. Саме цей аспект і визначає дослідницьку нішу статті та її зв'язок із практичними завданнями підготовки майбутніх фахівців.

Метою статті є наукове обґрунтування цілісної методики навчальної практики (пленер) у підготовці здобувачів вищої освіти з інтегрованого курсу «Мистецтво», що ґрунтується на системному поєднанні теоретичних знань і практичної художньої діяльності в умовах відкритого природного середовища. У дослідженні запропоновано авторський підхід до організації пленерної практики, який доповнює та поглиблює традиційні уявлення про пейзажний етюд як навчальну форму, розглядаючи його не лише як засіб формування технічних умінь, а як інтегрований педагогічний інструмент розвитку колористичного, композиційного та просторового мислення майбутніх фахівців. Стаття вводить до наукового обігу уточнені методичні положення щодо вибору мотиву й точки зору, роботи над колоритом і тональними співвідношеннями, а також передавання світло-повітряного середовища як визначальних чинників створення цілісного пейзажного образу, що має практичну цінність для вдосконалення професійної підготовки здобувачів вищої освіти в галузі мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Навчальна практика (пленер) є специфічною формою професійної підготовки здобувачів вищої освіти з образотворчого мистецтва, що поєднує художню діяльність із педагогічно організованим процесом пізнання природи. Її головною метою є формування здатності сприймати навколишнє середовище не фрагментарно, а як цілісний художній образ, у якому взаємопов'язані форма, колір, світло, простір і настрої.

Пленерна практика створює умови для безпосереднього контакту здобувача вищої освіти з природою,

що суттєво відрізняє її від аудиторних занять. Робота в умовах відкритого простору загострює спостережливість, активізує зорову пам'ять і сприяє розвитку колористичного мислення, оскільки здобувач вищої освіти постійно стикається з мінливістю освітлення, повітряного середовища та кольорових відношень. Саме ця мінливість змушує відмовлятися від шаблонних рішень і формує навички швидкого аналізу природи та художнього узагальнення.

Як педагогічний феномен, навчальна практика (пленер) виконує не лише навчальну, а й розвивальну функцію. У процесі виконання пейзажних етюдів здобувач вищої освіти навчається аналізувати стан природи, визначати характер освітлення, пору року, погодні умови та їхній вплив на загальний колорит пейзажу. Це сприяє формуванню цілісного художнього мислення, здатності бачити головне й підпорядковувати йому другорядні елементи композиції [8].

Важливою особливістю пленерної практики є її міждисциплінарний характер. Вона інтегрує знання з рисунка, живопису, композиції, кольорознавства та методики викладання образотворчого мистецтва. У цьому контексті пленер виступає ефективним засобом перенесення теоретичних знань у практичну площину, забезпечуючи формування професійних компетентностей, необхідних майбутньому фахівцеві [7, с. 185–191]. Таким чином, навчальна практика (пленер) постає як цілісний педагогічний феномен, що сприяє не лише художньому становленню здобувача вищої освіти, а й розвитку його здатності до самостійного творчого мислення, професійного аналізу природи та усвідомленого створення пейзажного образу.

Розглянемо вибір мотиву та точки зору що є початковим і методично визначальним етапом навчальної практики (пленер), оскільки саме на цьому етапі закладається композиційна основа майбутнього етюду або пейзажної роботи. Здобувач вищої освіти повинен усвідомлювати, що композиція не є механічним відображенням природи, а формується в процесі активного аналізу побаченого, свідомого відбору та узагальнення художньо значущих елементів. У процесі вибору мотиву здобувач вищої освіти навчається виділяти головне у зорових враженнях, визначати характерні ознаки пейзажу, стан освітлення, пору року та настрої природного середовища. Мотив розглядається як смисловий і композиційний центр роботи, що об'єднує всі елементи зображення в єдине художнє ціле. Методично важливо навчити студента відмовлятися від перевантажених і надто складних мотивів на початкових етапах практики, зосереджуючись на простих і виразних за формою пейзажних фрагментах [9, с. 124–127].

Не менш важливим є вибір точки зору, який визначає просторову організацію зображення, співвідношення планів і напрям руху погляду глядача. Зміна точки зору дає змогу по-різному інтерпретувати той самий мотив, підкреслити його масштабність, глибину або камерність. У методиці пленеру особливу

увагу приділяють усвідомленому пошуку точки зору, що найповніше розкриває характер мотиву та сприяє виразності композиції.

У процесі педагогічного супроводу викладач спрямовує здобувача вищої освіти на попередні пошукові нариси, виконані олівцем або вугіллям, які допомагають визначити оптимальне розташування основних мас, формат і композиційний центр. Такий підхід формує вміння прогнозувати результат роботи ще до початку живописного виконання та запобігає випадковим композиційним рішенням. Отже, вибір мотиву й точки зору в методиці пленеру є важливим дидактичним інструментом, що сприяє розвитку композиційного мислення здобувачів вищої освіти, формуванню здатності до аналітичного бачення природи та усвідомленого створення пейзажного образу.

Після вибору точки зору перед здобувачем вищої освіти постає низка композиційних завдань, що безпосередньо впливають на художню виразність пейзажного етюду. Насамперед необхідно визначити формат полотна, який найбільш повно відповідатиме характеру обраного мотиву. Формат зумовлює спосіб розміщення пейзажу на площині та впливає на сприйняття простору й ритм композиції. Важливим завданням є встановлення співвідношень між основними частинами пейзажу – небом, лісом, простором землі або забудови. Здобувач вищої освіти має усвідомлено вирішити, на якому плані зосередити основну увагу: чи акцентувати елемент першого плану (тінь, кущ, фрагмент рельєфу), чи узагальнити передній план і спрямувати зорову увагу на середній або дальній. Таке рішення повинно впливати з характеру мотиву та підпорядковувати всі другорядні елементи головному.

Композиційне вирішення етюду не є випадковим, вибір точки зору сприяє поступовому та впевненому формуванню композиції. Критичний аналіз власної роботи в постійному зіставленні з природою загострює відчуття композиції та сприяє розвитку професійних умінь здобувача вищої освіти.

Рисунок відіграє важливу роль у процесі виконання пейзажного етюду, забезпечуючи не лише правильне компонування, а й успішне живописне вирішення роботи.

На початковому етапі доцільно намітити загальні обриси пейзажу олівцем або вугіллям, після чого переходити до роботи фарбою (підмальовком). Попередній рисунок дає змогу точно визначити місцеположення предметів, зберегти правильні пропорції та переконливо передати характер форми. Визначення тону на цьому етапі дозволяє здобувачеві вищої освіти впевнено працювати фарбою, не повертаючись до пошуку основних співвідношень у процесі живопису. Це сприяє вільнішій манері письма та уточненню форми безпосередньо кольором. У передачі світлотіні провідну роль відіграє ступінь освітленості предмета, тобто тон. Саме через тон органічно поєднуються рисунок і живопис, забезпечуючи цілісність пейзажного образу.

Вибір місця для роботи має особливе значення в умовах навчальної практики (пленер). Етюд, виконаний на відкритому повітрі, вирізняється свіжістю колористичного вирішення та природністю освітлення. Робота в природному середовищі формує інше сприйняття кольору, ніж у приміщенні, та дозволяє здобувачеві вищої освіти безпосередньо спостерігати взаємодію світла, повітря і форми. Отже, поєднання продуманого компонування, ґрунтового рисунка та роботи з природи забезпечує методично обґрунтований підхід до виконання пейзажного етюду в процесі навчальної практики.

У методиці навчальної практики (пленер) колорит розглядається як один із провідних засобів емоційно-образного узагальнення природного мотиву. Саме через колористичне вирішення пейзажного етюду здобувач вищої освіти передає не лише зовнішні ознаки природи, а і її настрій, стан освітлення та атмосферу простору. Формування колористичного мислення є складним і тривалим процесом, що потребує систематичної роботи з природи в різних умовах. Особливу увагу в методиці пленеру приділяють виявленню тональних співвідношень між небом і землею як основи загального колориту етюду [9, с. 124–127]. Здобувач вищої освіти навчається визначати, яка з цих двох основних мас є домінуючою за тоном і кольором, та підпорядковувати їй усі інші елементи композиції. Вірно знайдене співвідношення неба і землі дає змогу передати силу загального освітлення й характерний для мотиву колористичний лад.

Важливим методичним аспектом є усвідомлення ролі освітлення, яке постійно змінює локальні кольори предметів. У процесі пленерної роботи здобувач вищої освіти вчиться бачити, що колір предмета не є сталим, а залежить від інтенсивності світла, стану повітряного середовища та наявності кольорових рефлексів [9, с. 124–127]. Рефлекси від неба, землі й навколишніх об'єктів збагачують колірні відношення, надаючи пейзажу живості та просторової глибини. Повітряне середовище відіграє ключову роль у формуванні колориту пейзажного етюду. З віддаленням предметів у глибину простору їхні кольори втрачають насиченість, стають холоднішими й світлішими, наближаючись до тону неба. Усвідомлення цих закономірностей дає змогу здобувачеві вищої освіти передавати повітряну перспективу та уникати площинності зображення. Таким чином, робота над колоритом і тональними співвідношеннями в методиці пленеру сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного колористичного бачення, здатності узагальнювати природу та створювати переконливий пейзажний образ, що відповідає реальному стану природного середовища [3, с. 2657–2675].

Одним із ключових завдань навчальної практики (пленер) є формування в здобувачів вищої освіти здатності переконливо передавати глибину простору, світло та повітряне середовище пейзажу. Усвідомлення просторових закономірностей у природі сприяє

розвитку цілісного пейзажного мислення та запобігає площинності зображення. У методиці пленеру передавання простору здійснюється насамперед через зміну тону, кольору та щільності форм від першого плану до дальніх. Здобувач вищої освіти навчається помічати, що предмети, розташовані ближче до глядача, мають більшу насиченість кольору, чіткіші контури та виразнішу фактуру, тоді як віддалені плани сприймаються світлішими, холоднішими й менш контрастними. Таке спостереження є основою для формування уявлень про повітряну перспективу.

Повітряна перспектива розглядається в методиці пленеру як важливий чинник пейзажного мислення, що ґрунтується на властивостях атмосферного середовища. Повітря, заповнюючи простір між предметами та спостерігачем, зумовлює зорове зменшення форм, пом'якшення контрастів і зміну колірних відношень. Здобувач вищої освіти вчиться враховувати цю особливість під час побудови пейзажного етюд, розрізняючи перший, другий і дальній плани та підпорядковуючи їх єдиному колористичному рішенню.

Особлива увага приділяється передаванню світло-повітряного середовища як живого простору, у якому перебувають зображувані об'єкти. Світло в пейзажі не лише освітлює предмети, а й об'єднує їх у цілісну систему кольорових і тональних співвідношень. Здобувач вищої освіти навчається спостерігати взаємодію світла з формою, характер тіней, рефлексії від неба, землі та навколишніх предметів. Таким чином, методика передавання простору та світло-повітряного середовища в навчальній практиці (пленер) сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти глибокого розуміння просторової організації пейзажу та розвитку професійних умінь створювати переконливі, просторово виразні пейзажні образи.

Виконання пейзажних етюдів у різні пори року є важливим методичним завданням навчальної практики (пленер), оскільки сприяє усвідомленню мінливості природних станів і формуванню гнучкості художнього мислення здобувачів вищої освіти. Кожна пора року має власні особливості освітлення, колористичні закономірності та характер просторового сприйняття, що вимагає від здобувача вищої освіти здатності швидко адаптуватися до змінних умов природи. У весняних етюдах здобувач вищої освіти вчиться передавати відчуття пробудження природи, легкість повітряного середовища, сріблясто-блакитні та рожеваті відтінки, характерні для раннього освітлення. Літні етюди, навпаки, потребують роботи з насиченим світлом, багатством зелених відтінків і чіткішим контрастом між освітленими та затіненими частинами форм. Осінній пейзаж у методиці пленеру розглядається як складне колористичне завдання. Зимові етюди спрямовані на формування вміння передавати білизну снігу, холодні відтінки неба, тонкі нюанси світла й тіні без втрати колористичної цілісності. Таким чином, сезонна різноманітність пленерних завдань виступає важливим

методичним засобом розвитку професійних компетентностей у сфері пейзажного живопису.

Етюди окремих елементів пейзажу займають важливе місце в методиці навчальної практики (пленер), оскільки сприяють формуванню в здобувачів вищої освіти професійних умінь аналізу форми, фактури та матеріальності зображуваних об'єктів. Робота над такими етюдами дозволяє зосередити увагу не на загальній композиції пейзажу, а на вивченні окремих структурних елементів, що є необхідною передумовою для створення цілісного художнього образу [1]. Особливе значення мають етюди дерев і їхніх частин, у процесі виконання яких здобувач вищої освіти навчається розрізняти характерні особливості різних порід, вікові зміни форми, будову стовбура, крони та гілок. Увага зосереджується на передачі взаємодії світла й тіні, багатоколірності листя, відтінків кори, що змінюються залежно від пори року та стану освітлення. Такі спостереження формують уміння уникати узагальнених, схематичних зображень дерев «взагалі» та сприяють індивідуалізації образу.

Етюди архітектурних споруд та їхніх фрагментів мають не менш важливе методичне значення. У процесі роботи над ними здобувач вищої освіти навчається передавати конструктивні особливості форми, пропорції, ритм елементів, а також характер матеріалу – дерева, каменю, цегли, металу. Особлива увага приділяється зіставленню щільності архітектурних форм із м'якістю природного оточення, що збагачує пейзажну композицію. Таким чином, етюди елементів пейзажу виступають важливим методичним засобом поглиблення професійних умінь здобувачів вищої освіти, забезпечуючи ґрунтовну підготовку до виконання складних багатофігурних і багатопланових пейзажних композицій.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Навчальна практика (пленер) є важливим етапом професійної підготовки здобувачів вищої освіти з образотворчого мистецтва, оскільки забезпечує безпосередній зв'язок теоретичних знань із практичною художньою діяльністю. Робота з природи в умовах відкритого простору сприяє формуванню цілісного художнього мислення, розвитку спостережливості та здатності до глибокого аналізу природного середовища.

У процесі пленерної практики здобувачі вищої освіти опановують основні закономірності пейзажного живопису, зокрема принципи вибору мотиву й точки зору, формування композиційної структури етюд, встановлення колористичних і тональних співвідношень, а також передавання просторової глибини та світло-повітряного середовища. Особливе значення має систематична робота над колоритом як засобом емоційно-образного узагальнення стану природи. Виконання етюдів у різні пори року та за різних погодних умов розширює художній досвід здобувачів вищої освіти, формує гнучкість професійного мислення та

здатність адаптуватися до мінливості природи. Значну роль у цьому процесі відіграють етюди окремих елементів пейзажу, які поглиблюють розуміння форми, фактури та матеріальності об'єктів і сприяють розвитку аналітичних умінь.

Отже, навчальна практика (плєнер) виступає ефективним педагогічним засобом інтеграції знань з рисунка, живопису, композиції та методики викладання образотворчого мистецтва. Вона забезпечує формування професійних компетентностей, необхідних для створення переконливого, цілісного пейзажного

образу, та сприяє підготовці здобувачів вищої освіти до подальшої творчої й педагогічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень у сфері методики навчальної практики (плєнер) пов'язані з поглибленим вивченням шляхів удосконалення підготовки здобувачів вищої освіти з образотворчого мистецтва в умовах сучасної мистецької освіти. Актуальним напрямом є розроблення та апробація диференційованих методик плєнерної практики з урахуванням рівня підготовленості здобувачів вищої освіти, специфіки освітніх програм і міждисциплінарних зв'язків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Красний Е. Синтез роботи на плєнері та за фотографією – пошук балансу конкуруючих принципів на власному творчому досвіді. Українська академія мистецтва / Мистецтвознавство № 35 (2024) URL: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam/article/view/88/80> (дата звернення: 02.02.2026).
2. Куниця, Г. В., Піддубна, О. М., Максимчук, А. П. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу особистості. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 84, т. 2. С. 94–99.
3. Петухова Т. А., Луценко І. В., Піддубна О. М. Особливості розвитку олійного та акрилового живопису в контексті сучасного мистецтвознавства. Вісник науки та освіти. 2025. № 5 (35). С. 2657–2675.
4. Піддубна О. М. Живопис у розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Проблеми освіти. 2019. Вип. 92. С. 111–115.
5. Піддубна О. М., Качерова О. Г., Герасименко К. М., Шостачук Т. В., Бовсунівська Н. М. Сучасна мистецька освіта: основні проблеми розвитку. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». № 5 (51). 2025. С. 1157–1176.
6. Плєнерний живопис: мистецтво наодинці з природою (2024) URL: <https://kyiv.gallery/statii/plenernyy-zhyvopys-mystetstvo-naodyntsi-z-prirodoyu> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Пунгіна О., Гусева Л. Плєнерна практика як засіб формування образотворчої компетентності майбутніх педагогів-художників. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 36, Т. 3. С. 185–191.
8. Робоча програма навчальної практики «Плєнер». URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/mge2yz8s.pdf> (дата звернення: 29.01.2026).
9. Сова О. С. Методика виконання пейзажу на плєнері. Наукові праці. Педагогіка. 2017. Вип. 291, Т. 303. С. 124–127.

REFERENCES

1. Krasnyi E. (2024) Syntez roboty na pleneri ta za fotohrafieiu – poshuk balansu konkuruiuchykh pryntsyviv na vlasnomu tvorchomu dosvidi [Synthesis of plein air and photographic work – search for balance of competing principles based on personal creative experience]. *Ukrainska akademiia mystetstva / Mystetstvosnavstvo*, no. 35. Retrieved from: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam/article/view/88/80> (accessed 02 February 2026).
2. Kunytsia H. V., Pidubna O. M., Maksymchuk A. P. (2025) *Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu osobystosti* [Art education in Ukraine: development of creative potential of personality]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, vol. 84, no. 2, pp. 94–99.
3. Petukhova T. A., Lutsenko I. V., Pidubna O. M. (2025) *Osoblyvosti rozvytku oliinoho ta akrylovoho zhyvopysu v konteksti suchasnoho mystetstvosnavstva* [Features of oil and acrylic painting development in the context of modern art studies]. *Visnyk nauky ta osvity*, no. 5 (35), pp. 2657–2675.
4. Pidubna O. M. (2019) *Zhyvopys u rozvytku tvorchykh zdbnostei maibutnykh vchyteliv obrazotvorchoho mystetstva* [Painting in the development of creative abilities of future art teachers]. *Problemy osvity*, no. 92, pp. 111–115.
5. Pidubna O. M., Kacherova O. H., Herasymenko K. M., Shostachuk T. V., Bovsunivska N. M. (2025) *Suchasna mystetska osvita: osnovni problemy rozvytku* [Modern art education: main problems of development]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medyt-syna»)*, no. 5 (51), pp. 1157–1176.
6. *Plenernyi zhyvopys: mystetstvo naodyntsi z pryrodoyu* (2024) [Plein air painting: art alone with nature]. Retrieved from: <https://kyiv.gallery/statii/plenernyy-zhyvopys-mystetstvo-naodyntsi-z-prirodoyu> (accessed 04 February 2026).

7. Punhina O., Husieva L. (2021) Plenerna praktyka yak zasib formuvannia obrazotvorchoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv-khudozhnykiv [Plein air practice as a means of forming artistic competence of future teacher-artists]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, vol. 36, no. 3, pp. 185–191.
8. Robocha prohrama navchalnoi praktyky «Plener» [Work program of educational practice «Plein air»]. Retrieved from: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/mge2yz8s.pdf> (accessed 29 January 2026).
9. Sova O. S. (2017) Metodyka vykonannia peizazhu na pleneri [Methodology of landscape painting in plein air]. Naukovi pratsi. Pedahohika, vol. 291, no. 303, pp. 124–127.

Дата першого надходження статті до видання: 21.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026